

Research Article

DOI: 10.14456/jpv.2024.2

แนวทางเสริมสร้างความซื่อสัตย์สุจริตในสังคมไทย
Guideline for Enhancing Honesty in Thai Society

ประดิษฐ์ ปะวันนา^{1*}Pradit Pawanna^{1*}

ARTICLE INFO

Name of Author & Corresponding Author:*

1. ประดิษฐ์ ปะวันนา

คณะศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ
 วิทยาเขตอุดรธานี

Pradit Pawanna

Faculty of Liberal Arts, Thailand National
 Sports University Udon Thani Campus,
 Thailand.

Email: pradit44@hotmail.com

คำสำคัญ:

ความซื่อสัตย์สุจริต; คุณธรรมจริยธรรม; สังคมไทย

Keywords:

Honesty; Morality; Thai Society

Article history:

Received: 16/02/2023

Revised: 20/06/2023

Accepted: 26/03/2024

Available online: 29/06/2024

How to cite:

Pawanna, P. (2024). Guideline for
 Enhancing Honesty in Thai Society. *Journal
 of Philosophical Vision*, 29 (1), 15-30.

ABSTRACT

This study aimed to (1) investigate the Dhamma verses concerning directly to honesty, (2) inquire scholar's recommendations on enhancing guideline for honesty, and (3) synthesize the guideline for enhancing honesty in Thai society. By employing qualitative techniques, the sources of data were from primary and secondary sources. The former sources were Tipitaka, Atthakatha, Tika, and Anutika; the latter were documents and related research papers related to honesty enhancement in Thai society within 18 years between 2004-2021. The results showed that 1. the Dhamma verses concerning directly to honesty are (1) Hiri (moral shame or conscience), (2) Ottappa (moral dread), (3) Yathalabha-santosa (contentment with what one gets and deserves to get), (4) Yathabala-santosa (contentment with what is within one's strength or capacity), (5) Yathasaruppa-santosa (contentment with what is befitting), (6) Adinnadana veramani (to abstain from stealing), (7) Musavada veramani (to abstain from false speech), (8) Anabhijjha (non-covetousness), (9) Sacca (truthfulness or sincerity), (10) Anavajjasukha (bliss of blamelessness or happiness on account of leading a faultless life), (11) Samma-ajiva (the right means of livelihood), and (12) Ajjava (honesty or integrity). 2. Thai scholars provided recommendations for enhancing honesty in these dimensions: developing honesty, maintaining honesty, preventing corruption, and solving corruption, to six institutions, i.e., family, education (including students and youth), religion, public sectors (including government officials and politicians), and private sectors (including businesspersons), and mass media. 3. The guidelines for enhancing honesty consist of four dimensions: (1) Samvara-padhana: the effort to prevent or to avoid, (2) Pahana-padhana: the effort to abandon or to overcome, (3) Bhavana-padhana: the effort to develop, and (4) Anurakkhana-padhana: the effort to maintain.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ (1) เพื่อศึกษาข้อธรรมของพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับความซื่อสัตย์สุจริตโดยตรง (2) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของนักวิชาการไทยเกี่ยวกับแนวทางเสริมสร้างความซื่อสัตย์สุจริต (3) เพื่อสังเคราะห์แนวทางเสริมสร้างความซื่อสัตย์สุจริตในสังคมไทย โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบวิจัยเอกสาร ซึ่งเอกสารที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้มี 2 แหล่ง คือ (1) เอกสารชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา และอนุฎีกา (2) เอกสารชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการเสริมสร้างความซื่อสัตย์สุจริตในสังคมไทย ในช่วงระยะเวลา 18 ปี ระหว่าง พ.ศ. 2547 – 2564 ผลการวิจัยพบว่า 1. ข้อธรรมของพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับความซื่อสัตย์สุจริตโดยตรง ได้แก่ (1) หิริ (2) โอตตัปปะ (3) ยถาลาภสันโดษ (4) ยถาพลสันโดษ (5) ยถาสารูปสันโดษ (6) อทินนาทานา เวรมณี (7) มุสาวทา เวรมณี (8) อนภิขมา (9) สัจจะ (10) อนวัชชสุข (11) สัมมาอาชีวะ และ (12) อาชชวะ 2. นักวิชาการไทยให้ข้อเสนอแนะแนวทางเสริมสร้างความซื่อสัตย์สุจริตแก่สถาบันหลัก 6 สถาบัน ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา (นักเรียน นักศึกษา และเยาวชน) สถาบันศาสนา หน่วยงานภาครัฐ (ข้าราชการและนักการเมือง) หน่วยงานภาคเอกชน (นักธุรกิจ) และสื่อมวลชน ดังนี้ คือด้านการสร้างความซื่อสัตย์สุจริต ด้านการรักษาความซื่อสัตย์สุจริต ด้านการป้องกันการทุจริตคดโกง และด้านการแก้ไขการทุจริตคดโกง 3. แนวทางเสริมสร้างความซื่อสัตย์สุจริตในสังคมไทย แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ (1) สังวรปธาน: ด้านการป้องกันการทุจริตคดโกง (2) ปหานปธาน: ด้านการแก้ไขการทุจริตคดโกง (3) ภาวนาปธาน: ด้านการสร้างพฤติกรรมซื่อสัตย์สุจริต และ (4) อนुरักขนาปธาน: ด้านการรักษาคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริตให้มั่นคงยั่งยืนยาว

1. บทนำ

ปัจจุบันสังคมไทยมีปัญหาความเสื่อมถอยด้านคุณธรรม จริยธรรมของคนทุกกลุ่ม ทั้งข้าราชการ นักการเมือง คนในแวดวงวิชาชีพต่าง ๆ รวมทั้งเด็กและเยาวชน โดยประเด็นที่มีปัญหารุนแรงที่สุด คือ ความซื่อสัตย์สุจริต ดังจะเห็นได้จากข้อมูลของหน่วยงานต่าง ๆ เช่น ศูนย์คุณธรรม ศูนย์สำรวจความคิดเห็น “นิด้าโพล” Transparency International (องค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ) ฯลฯ

ศูนย์คุณธรรม ได้สำรวจสถานการณ์คุณธรรมของสังคมไทย เมื่อ พ.ศ. 2559 พบว่า ปัญหาด้านคุณธรรมที่ประชาชนเห็นว่ารุนแรงที่สุด คือ (1) ปัญหาความซื่อสัตย์สุจริต การทุจริตคอร์รัปชัน (2) ปัญหาขาดความสามัคคี เกิดความขัดแย้งในสังคม (3) ปัญหาจิตสำนึกสาธารณะ ขาดความรับผิดชอบต่อสังคม เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม (4) ปัญหาขาดระเบียบวินัย ไม่เคารพกติกา กฎหมาย (5) ปัญหาคนรุ่นใหม่ไม่ค่อยมีสัมมาคารวะ ไม่เคารพผู้ใหญ่ เมื่อถามประชาชนถึงความคิดเห็นต่อคุณธรรมสำคัญที่สังคมไทยควรส่งเสริมพบว่า (1) ความซื่อสัตย์สุจริต ยึดมั่นในความถูกต้อง (2) ความสามัคคี (3) ความกตัญญูและมีสัมมาคารวะ (4) ความมีวินัยต่อตัวเองและต่อสังคม (5) จิตสำนึกในคุณธรรม จริยธรรม (6) การมีระเบียบวินัย (7) จิตสาธารณะ และความรับผิดชอบต่อสังคม (8) ความรับผิดชอบต่อสาธารณะ และ (9) การมีจิตอาสาพร้อมช่วยเหลือคนอื่น (เปิดวิถีดิจิทัล ‘คุณธรรม’ ในสังคมไทย, 2559)

ศูนย์สำรวจความคิดเห็น “นิด้าโพล” (NIDA Poll: โพลแห่งแรกในประเทศไทย) (2557) ได้ทำการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเรื่อง “คุณธรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” พบว่า ปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรมที่ประชาชนเห็นว่าเป็นปัญหาใหญ่ที่สุด คือ (1) ความซื่อสัตย์สุจริต การทุจริตคอร์รัปชัน (2) การเสียสละ แบ่งปัน ขาดความมีน้ำใจ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม (3) การขาดความสามัคคีปรองดอง รักใคร่กลมเกลียว เกิดความขัดแย้งในสังคม (4) การขาดจิตสำนึกในเรื่องคุณธรรม จริยธรรม ประพฤติผิดศีลธรรมอันดีงาม และ (5) การไม่รักษากฎหมาย ขาดความมีระเบียบวินัย ไม่เคารพสิทธิผู้อื่น ขาดความรับผิดชอบต่อสังคม

Transparency International (องค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ) (2020) ได้จัดอันดับความโปร่งใสหรือดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์การคอร์รัปชันของประเทศไทย ประจำปี 2563 ให้อยู่ในอันดับที่ 104 จากจำนวนทั้งหมด 180 ประเทศ ซึ่งได้คะแนนเพียง 36 คะแนน จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน

จากข้อมูลปัญหาความเสื่อมถอยด้านคุณธรรม จริยธรรม ในประเด็นความซื่อสัตย์สุจริต ข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษา “แนวทางเสริมสร้างความซื่อสัตย์สุจริตในสังคมไทย” เชิงเอกสาร โดยศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์จากหลักธรรมคำสอนเกี่ยวกับความซื่อสัตย์สุจริตในคัมภีร์ของพระพุทธศาสนาเถรวาท และทัศนะของนักวิชาการไทยเกี่ยวกับแนวทางเสริมสร้างความซื่อสัตย์สุจริต

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาข้อธรรมของพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับความซื่อสัตย์สุจริตโดยตรง
- 2.2 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของนักวิชาการไทยเกี่ยวกับแนวทางเสริมสร้างความซื่อสัตย์สุจริต
- 2.3 เพื่อสังเคราะห์แนวทางเสริมสร้างความซื่อสัตย์สุจริตในสังคมไทย

3. วิธีดำเนินการวิจัย

- 3.1 รวบรวมข้อมูลหลักธรรมคำสอนเกี่ยวกับความซื่อสัตย์สุจริตจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา และอนุฎีกา
- 3.2 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากข้อ 1 เพื่อหาคำตอบของประเด็นปัญหาการวิจัยที่ว่า “ข้อธรรมใดของพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับประเด็นความซื่อสัตย์สุจริตโดยตรง”
- 3.3 คัดเลือกงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสนอแนวทางเสริมสร้างความซื่อสัตย์สุจริต ที่ศึกษาวิจัยโดยนักวิชาการไทยในช่วงระยะเวลา 18 ปี ระหว่าง พ.ศ. 2547 - 2564
- 3.4 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากข้อ 3 เพื่อหาคำตอบของประเด็นปัญหาการวิจัยที่ว่า “นักวิชาการไทยเสนอแนวทางในการเสริมสร้างความซื่อสัตย์สุจริตไว้อย่างไร”
- 3.5 สังเคราะห์หลักธรรมของพระพุทธศาสนากับข้อเสนอแนะของนักวิชาการไทย เพื่อให้ได้คำตอบของประเด็นปัญหาการวิจัยที่ว่า “แนวทางหรือวิธีการที่เหมาะสมสำหรับเสริมสร้างความซื่อสัตย์สุจริตในสังคมไทยคือแนวทางใด วิธีการใด”

4. ผลการวิจัย

4.1 ข้อธรรมของพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างความซื่อสัตย์สุจริตโดยตรง

ผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากพระไตรปิฎก (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 1-45, 2539) พบว่า หลักธรรมของพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างความซื่อสัตย์สุจริต ได้แก่ (1) โลกธรรม 2 (2) สันโดษ 3 (3) สุจริต 3 (4) ขรवासธรรม 4 (5) ปธาน 4 (6) ปาริสุทธิศีล 4 (7) กามโมกข์สุข 4 (8) สังวร 5 (9) ศีล 5 (10) มรรค 8 (11) กุศลกรรมบถ 10 และ (12) ราชธรรม 10

ผลการวิเคราะห์หลักธรรม (หัวข้อธรรมใหญ่) จำนวน 12 หลักธรรมดังกล่าวข้างต้น เพื่อเลือกเฟ้นข้อธรรม (หัวข้อธรรมย่อย) ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์โดยตรงกับประเด็นความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อให้เหลือข้อธรรมจำนวนน้อย อันจะทำให้ง่ายต่อการนำไปใช้ในการอบรมสั่งสอนนักเรียน นักศึกษา ประชาชน และบุคลากรขององค์กรต่าง ๆ พบว่า ข้อธรรมของพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างความซื่อสัตย์สุจริตโดยตรง มีจำนวน 23 ข้อธรรม ได้แก่ (1) หิริ (2) โอตตัปปะ (3) ยถาลาภสันโดษ (4) ยถาพลสันโดษ (5) ยถาสารูปสันโดษ (6) กายสุจริต (7) วจีสุจริต (8) มโนสุจริต (9) สัจจะ (10) ปาฏิโมกขสังวรศีล (11) อาชีวนปาริสุทธิศีล (12) อนวัชชสุข (13) ปาฏิโมกขสังวร (14) เว้นจากการลักทรัพย์ (ข้อ 2 ในศีล 5) (15) เว้นจากการพูดเท็จ (ข้อ 4 ในศีล 5) (16) สัมมาวาจา (17) สัมมากัมมันตะ (18) สัมมาอาชีวะ (19) เว้นจากการลักทรัพย์ (ข้อ 2 ในกุศลกรรมบถ 10) (20) เว้นจากการพูดเท็จ (ข้อ 4 ในกุศลกรรมบถ 10) (21) อนภิชฌา (22) ศีล และ (23) อาชชวะ

ผลการพิจารณาหลอมรวมข้อธรรมที่มีเนื้อหาสาระคล้ายคลึงกันเข้าด้วยกัน (หลอมรวมจาก 23 ข้อธรรมข้างต้น) พบว่า มีข้อธรรมที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างความซื่อสัตย์สุจริตโดยตรง จำนวน 12 ข้อธรรม ได้แก่

- (1) หิริ (ความละอายใจในการทำชั่ว)
- (2) โอตตัปปะ (ความเกรงกลัวต่อผลของการทำชั่ว)
- (3) ยถาลาภสันโดษ (ยินดีตามที่ตนได้มา)
- (4) ยถาพลสันโดษ (ยินดีตามกำลังของตน)
- (5) ยถาสารูปสันโดษ (ยินดีตามที่เหมาะสมกับตน)
- (6) อทินนาทานา เวรมณี (เว้นจากการลักทรัพย์)
- (7) มุสาวาทา เวรมณี (เว้นจากการพูดเท็จ)
- (8) อนภิชฌา (ไม่คิดโลภอยากได้ของผู้อื่น)
- (9) สัจจะ (ความจริง, ความซื่อสัตย์)
- (10) อนวัชชสุข (สุขเกิดจากความประพฤติไม่มีโทษ)
- (11) สัมมาอาชีวะ (ประกอบอาชีพสุจริต)
- (12) อาชชวะ (ความซื่อตรง)

4.2 ข้อเสนอแนะของนักวิชาการไทยเกี่ยวกับแนวทางเสริมสร้างความซื่อสัตย์สุจริต

ผลการศึกษาวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสนอแนะแนวทางเสริมสร้างความซื่อสัตย์สุจริต ที่ศึกษาวิจัยโดยนักวิชาการไทยในช่วงระยะเวลา 18 ปี ระหว่าง พ.ศ. 2547 – 2564 จำนวน 11 เรื่อง (ขัตติยา

กรรมสูตร และคณะ (2547); ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ (2554); ศูนย์คุณธรรม (2554); นพวรรณ ธรรมสิทธิ และคณะ (2560); ภัคดี โพธิสิงห์ (2560); สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2562); ปรียานุช วัฒนกุล และธีรภัทร์ ลอยวิรัตน์ (2563); พระพรหมเวที (สุเทพ ผสสุธมโม) และพระครูสังฆรักษ์กษณ์ทรงพรณ ขยทตโต (2563); ธิวิรัตน์ พิมลศรี และคณะ (2564); ศุภวัฒน์กร วงศ์ธนวิสุ และคณะ (2564); สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ม.ป.ป.) พบว่า นักวิชาการไทยให้ข้อเสนอแนะ ดังนี้

4.2.1 ข้อเสนอแนะสำหรับสถาบันครอบครัว

- (1) ฝึกอบรมให้ความรู้ด้านครอบครัวศึกษาและวิธีการปลูกฝังคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต
- (2) ส่งเสริมกิจกรรมสุจริตและกิจกรรมสานสัมพันธ์ในครอบครัว
- (3) ยกย่อง เชิดชู บุคคลตัวอย่างและครอบครัวตัวอย่างด้านความซื่อสัตย์สุจริต
- (4) ส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- (5) จัดตั้งศูนย์ให้คำปรึกษาปัญหาครอบครัว

4.2.2 ข้อเสนอแนะสำหรับสถาบันการศึกษา (นักเรียน นักศึกษา และเยาวชน)

- (1) เพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริตเข้าไปในหลักสูตร
- (2) ยกย่อง เชิดชู ครูต้นแบบและเยาวชนต้นแบบด้านความซื่อสัตย์สุจริต
- (3) ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีในการสอนและอบรมปลูกฝังคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต

แก่เยาวชน

- (4) จัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริตแก่เยาวชน
- (5) ให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสอนและอบรมปลูกฝังคุณธรรมความซื่อสัตย์

สุจริตแก่เยาวชน

- (6) ใช้สถานักเรียนนักศึกษาในการเสริมสร้างคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต เช่น จัดเวร

นักเรียนนักศึกษารับผิดชอบติดตามพฤติกรรมเสี่ยงของเพื่อน การใช้สถานักเรียนนักศึกษาประกาศชื่นชมความดีของเพื่อน ฯลฯ

4.2.3 ข้อเสนอแนะสำหรับสถาบันศาสนา

- (1) สอนและจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริตแก่ประชาชน
- (2) เชื่อมโยงกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต ระหว่างสถาบันศาสนา สถาบันการศึกษา สถาบันครอบครัว และชุมชน
- (3) คัดเลือกศาสนสถานต้นแบบด้านความซื่อสัตย์สุจริต
- (4) เจ้าอาวาสต้องปกครองด้วยหลักพระธรรมวินัย
- (5) พระภิกษุสามเณรร่วมรณรงค์คุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต เช่น เดินธรรมยาตรา

4.2.4 ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานภาครัฐ (ข้าราชการและนักการเมือง)

- (1) ตรากฎหมายและกำหนดนโยบายด้านคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต
- (2) กลั่นกรองบุคคลที่จะเข้าทำงานเป็นเจ้าหน้าที่ภาครัฐอย่างเข้มงวด
- (3) ส่งเสริมการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี มีความโปร่งใส (ธรรมาภิบาล)

- (4) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารกิจการบ้านเมืองทุกระดับ
- (5) เสริมสร้างความซื่อสัตย์สุจริตในระบบเลือกตั้ง
- (6) อบรมให้ความรู้และจัดกิจกรรมรณรงค์ปลูกฝังคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริตแก่

เจ้าหน้าที่ภาครัฐ

- (7) สร้างดัชนีวัดพฤติกรรมของข้าราชการและนักการเมืองทุกระดับ
- (8) กำหนดมาตรการตรวจสอบการปฏิบัติงานของข้าราชการและนักการเมืองทุกระดับ
- (9) ยกย่อง เชิดชู บุคคลต้นแบบและองค์กรต้นแบบด้านความซื่อสัตย์สุจริต

4.2.5 ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานภาคเอกชน (นักธุรกิจ)

- (1) ส่งเสริมธรรมาภิบาลในองค์กรภาคธุรกิจเอกชน
- (2) ยกย่อง เชิดชู องค์กรธุรกิจต้นแบบด้านซื่อสัตย์สุจริต
- (3) สร้างเครือข่ายภาคธุรกิจเอกชนต่อต้านคอร์รัปชัน (เครือข่ายค้าขายโปรงใส)
- (4) จัดกิจกรรมฝึกอบรมปลูกฝังจิตสำนึกสาธารณะ (จิตอาสา)
- (5) จัดโครงการ/กิจกรรมเพื่อสังคม (Corporate Social Responsibility: CSR)

4.2.6 ข้อเสนอแนะสำหรับสื่อมวลชน

- (1) เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารหรือองค์ความรู้เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกและค่านิยมซื่อสัตย์

สุจริต

- (2) ยกย่อง เชิดชู บุคคลต้นแบบด้านความซื่อสัตย์สุจริต โดยการเผยแพร่ผ่านสื่อช่องทาง

ต่าง ๆ

- (3) สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคประชาสังคมและภาคธุรกิจเอกชนในการเฝ้าระวัง

ติดตาม ตรวจสอบ และต่อต้านบุคคลและองค์กรที่ไม่ซื่อสัตย์สุจริต

- (4) กำหนดจรรยาบรรณและจริยธรรมวิชาชีพสื่อมวลชน

4.3 แนวทางเสริมสร้างความซื่อสัตย์สุจริตในสังคมไทย: สังเคราะห์หลักธรรมของพระพุทธศาสนาและข้อเสนอแนะของนักวิชาการไทย

ผลการสังเคราะห์ (บูรณาการ) หลักธรรมของพระพุทธศาสนาและข้อเสนอแนะของนักวิชาการไทยเข้าด้วยกัน โดยใช้หลักธรรม “ปธาน 4” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 21, 2539: 113) เป็นกรอบใหญ่ในการจัดหมวดหมู่ของข้อเสนอแนะของนักวิชาการไทย พบว่า แนวทางเสริมสร้างความซื่อสัตย์สุจริตแบบบูรณาการที่เหมาะสมกับสังคมไทย มีดังนี้ (ดังแสดงในตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 สังเคราะห์หลักธรรมของพระพุทธศาสนาและข้อเสนอแนะของนักวิชาการไทย: แนวทางเสริมสร้างความซื่อสัตย์สุจริตในสังคมไทย

ลำดับที่	แนวทางเสริมสร้างความซื่อสัตย์สุจริตในสังคมไทย	
	หลักธรรมของพระพุทธศาสนา เกี่ยวกับแนวทางเสริมสร้าง ความซื่อสัตย์สุจริต (ปราน 4)	ข้อเสนอแนะของนักวิชาการไทย เกี่ยวกับแนวทางเสริมสร้างความซื่อสัตย์สุจริต
1	สังวรปราน (เพียรระวังยับยั้ง บาปอกุศลธรรม ที่ยังไม่เกิด มิ ให้เกิดขึ้น: การป้องกันการ ทุจริตคดโกง)	(1) ฝึกอบรมให้ความรู้ด้านครอบครัวศึกษาและวิธีการปลูกฝังคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต (2) ส่งเสริมกิจกรรมสุจริตและกิจกรรมสานสัมพันธ์ในครอบครัว (3) ส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (4) เพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริตเข้าไปในหลักสูตร (5) ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีในการสอนและอบรมปลูกฝังคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริตแก่เยาวชน (6) จัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริตแก่เยาวชน (7) ให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสอนและอบรมปลูกฝังคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริตแก่เยาวชน (8) สอนและจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริตแก่ประชาชน (9) เชื่อมโยงกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต ระหว่างสถาบันศาสนา สถาบันการศึกษา สถาบันครอบครัว และชุมชน (10) เจ้าอาวาสต้องปกครองด้วยหลักพระธรรมวินัย (11) พระภิกษุสามเณรร่วมรณรงค์คุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต เช่น เดินธรรมยาตรา (12) ตรากฎหมายและกำหนดนโยบายด้านคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต (13) กลั่นกรองบุคคลที่จะเข้าทำงานเป็นเจ้าหน้าที่ภาครัฐอย่างเข้มงวด (14) ส่งเสริมการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี มีความโปร่งใส (ธรรมาภิบาล) (15) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารกิจการบ้านเมืองทุกระดับ (16) เสริมสร้างความซื่อสัตย์สุจริตในระบบเลือกตั้ง (17) อบรมให้ความรู้และจัดกิจกรรมรณรงค์ปลูกฝังคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริตแก่เจ้าหน้าที่ภาครัฐ (18) สร้างดัชนีวัดพฤติกรรมของข้าราชการและนักการเมืองทุกระดับ (19) กำหนดมาตรการตรวจสอบการปฏิบัติงานของข้าราชการและนักการเมืองทุกระดับ (20) ส่งเสริมธรรมาภิบาลในองค์กรภาครัฐทุกเอกชน

ลำดับที่	แนวทางเสริมสร้างความซื่อสัตย์สุจริตในสังคมไทย	
	หลักธรรมของพระพุทธศาสนา เกี่ยวกับแนวทางเสริมสร้าง ความซื่อสัตย์สุจริต (ปราน 4)	ข้อเสนอแนะของนักวิชาการไทย เกี่ยวกับแนวทางเสริมสร้างความซื่อสัตย์สุจริต
		(21) สร้างเครือข่ายภาคธุรกิจเอกชนต่อต้านคอร์รัปชัน (เครือข่ายค้าขายโปรงใส) (22) จัดกิจกรรมฝึกอบรมปลูกฝังจิตสำนึกสาธารณะ (จิตอาสา) (23) เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารหรือองค์ความรู้เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกและค่านิยมซื่อสัตย์สุจริต (24) กำหนดจรรยาบรรณและจริยธรรมวิชาชีพสื่อมวลชน
2	ปหานปราน (เพียรละบาป อกุศลธรรม ที่เกิดขึ้นแล้ว: การ แก้ไขการทุจริตคดโกง)	(1) จัดตั้งศูนย์ให้คำปรึกษาปัญหาครอบครัว (2) ใช้สถานักเรียนนักศึกษาในการเสริมสร้างคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต เช่น จัดเวรนักเรียนนักศึกษารับผิดชอบติดตามพฤติกรรมเสี่ยงของเพื่อน ฯลฯ (3) กำหนดมาตรการตรวจสอบการปฏิบัติงานของข้าราชการและนักการเมืองทุกระดับ (4) สร้างเครือข่ายภาคธุรกิจเอกชนต่อต้านคอร์รัปชัน (เครือข่ายค้าขายโปรงใส) (5) สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคประชาสังคมและภาคธุรกิจเอกชนในการเฝ้าระวัง ติดตาม ตรวจสอบ และต่อต้านบุคคลและองค์กรที่ไม่ซื่อสัตย์สุจริต
3	ภาวนาปราน (เพียรทำกุศลธรรม ที่ยังไม่เกิด ให้ เกิด มี ขึ้น: การสร้าง พฤติกรรมซื่อสัตย์สุจริต)	(1) ฝึกอบรมให้ความรู้ด้านครอบครัวศึกษาและวิธีการปลูกฝังคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต (2) ส่งเสริมกิจกรรมสุจริตและกิจกรรมสานสัมพันธ์ในครอบครัว (3) ส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (4) เพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริตเข้าไปในหลักสูตร (5) ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีในการสอนและอบรมปลูกฝังคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริตแก่เยาวชน (6) จัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริตแก่เยาวชน (7) ให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสอนและอบรมปลูกฝังคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริตแก่เยาวชน (8) สอนและจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริตแก่ประชาชน (9) เชื่อมโยงกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต ระหว่างสถาบันศาสนา สถาบันการศึกษา สถาบันครอบครัว และชุมชน

ลำดับที่	แนวทางเสริมสร้างความซื่อสัตย์สุจริตในสังคมไทย	
	หลักธรรมของพระพุทธศาสนา เกี่ยวกับแนวทางเสริมสร้าง ความซื่อสัตย์สุจริต (ปราน 4)	ข้อเสนอแนะของนักวิชาการไทย เกี่ยวกับแนวทางเสริมสร้างความซื่อสัตย์สุจริต
		(10) เจ้าอาวาสต้องปกครองด้วยหลักพระธรรมวินัย (11) พระภิกษุสามเณรร่วมรณรงค์คุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต เช่น เดินธรรมยาตรา (12) ตรากฎหมายและกำหนดนโยบายด้านคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต (13) ส่งเสริมการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี มีความโปร่งใส (ธรรมาภิบาล) (14) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารกิจการบ้านเมืองทุกระดับ (15) เสริมสร้างความซื่อสัตย์สุจริตในระบบเลือกตั้ง (16) อบรมให้ความรู้และจัดกิจกรรมรณรงค์ปลูกฝังคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริตแก่เจ้าหน้าที่ภาครัฐ (17) ส่งเสริมธรรมาภิบาลในองค์กรภาคธุรกิจเอกชน (18) สร้างเครือข่ายภาคธุรกิจเอกชนต่อต้านคอร์รัปชัน (เครือข่ายค้าขายโปร่งใส) (19) จัดกิจกรรมฝึกอบรมปลูกฝังจิตสำนึกสาธารณะ (จิตอาสา) (20) จัดโครงการ/กิจกรรมเพื่อสังคม (Corporate Social Responsibility: CSR) (21) เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารหรือองค์ความรู้เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกและค่านิยมซื่อสัตย์สุจริต (22) กำหนดจรรยาบรรณและจริยธรรมวิชาชีพสื่อมวลชน
4	อนุรักษ์ขนบประเพณี (เพื่อยรักษา กุศลธรรม ที่เกิดขึ้นแล้ว ให้ตั้ง มั่นและเจริญยิ่งขึ้น: การรักษา คุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต ให้มั่นคง ยืนยาว)	(1) ยกย่อง เชิดชู บุคคลตัวอย่างและครอบครัวตัวอย่างด้านความซื่อสัตย์สุจริต (2) ยกย่อง เชิดชู ครูต้นแบบและเยาวชนต้นแบบด้านความซื่อสัตย์สุจริต (3) ใช้สถานักเรียนนักศึกษาในการเสริมสร้างคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต เช่น การใช้สถานักเรียนนักศึกษาประกาศชื่นชมความดีของเพื่อน ฯลฯ (4) คัดเลือกศาสนสถานต้นแบบด้านความซื่อสัตย์สุจริต (5) ยกย่อง เชิดชู บุคคลต้นแบบและองค์กรต้นแบบด้านความซื่อสัตย์สุจริต (6) ยกย่อง เชิดชู องค์กรธุรกิจต้นแบบด้านซื่อสัตย์สุจริต (7) ยกย่อง เชิดชู บุคคลต้นแบบด้านความซื่อสัตย์สุจริต โดยการเผยแพร่ผ่านสื่อช่องทางต่าง ๆ

จากตารางที่ 1 สรุปว่า แนวทางเสริมสร้างความซื่อสัตย์สุจริตในสังคมไทย แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ (1) สังวรปธาน: การป้องกันการทุจริตคดโกง (2) ปหานปธาน: การแก้ไขการทุจริตคดโกง (3) ภาวนาปธาน: การสร้างพฤติกรรมซื่อสัตย์สุจริต (4) อนุรักษนาปธาน: การรักษาคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริตให้มั่นคงยืนยาว

1. สังวรปธาน: ด้านการป้องกันการทุจริตคดโกง ได้แก่

(1) อบรมให้ความรู้และจัดกิจกรรมเพื่อปลูกฝังคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริตแก่นักเรียน นักศึกษา ประชาชน และบุคลากรของทุกองค์กร

(2) รมรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารหรือองค์ความรู้เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกและค่านิยมซื่อสัตย์สุจริต

(3) รมรณรงค์ส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

(4) จัดกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคม

(5) กำหนดจรรยาบรรณและจริยธรรมของทุกวิชาชีพ

(6) ตรากฎหมายและกำหนดนโยบายด้านคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต

(7) กลั่นกรองบุคคลที่จะเข้าทำงานในทุกองค์กรอย่างเข้มงวด

(8) สร้างดัชนีวัดพฤติกรรมของบุคลากรทุกองค์กร

(9) กำหนดมาตรการตรวจสอบการปฏิบัติงานของบุคลากรทุกองค์กร

(10) สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ในการสร้างสังคมแห่งความซื่อสัตย์สุจริต

2. ปหานปธาน: ด้านการแก้ไขการทุจริตคดโกง ได้แก่

(1) จัดตั้งศูนย์ให้คำปรึกษาปัญหาครอบครัว

(2) กำหนดมาตรการตรวจสอบการปฏิบัติงานของบุคลากรทุกองค์กร

(3) สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ในการเฝ้าระวัง ติดตาม ตรวจสอบ และต่อต้านบุคคลและองค์กรที่ทุจริตคดโกง

3. ภาวนาปธาน: ด้านการสร้างพฤติกรรมซื่อสัตย์สุจริต ได้แก่

(1) อบรมให้ความรู้และจัดกิจกรรมเพื่อปลูกฝังคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริตแก่นักเรียน นักศึกษา ประชาชน และบุคลากรของทุกองค์กร

(2) รมรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารหรือองค์ความรู้เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกและค่านิยมซื่อสัตย์สุจริต

(3) รมรณรงค์ส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

(4) จัดกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคม

(5) กำหนดจรรยาบรรณและจริยธรรมของทุกวิชาชีพ

(6) ตรากฎหมายและกำหนดนโยบายด้านคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต

(7) สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ในการสร้างสังคมแห่งความซื่อสัตย์สุจริต

4. อนุรักษนาปธาน: ด้านการรักษาคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริตให้มั่นคงยืนยาว ได้แก่

(1) ยกย่อง เชิดชู บุคคลต้นแบบและองค์กรต้นแบบด้านความซื่อสัตย์สุจริต

5. อภิปรายผลการวิจัย

อย่างมีประสิทธิภาพ (Flett et al., 2020) การศึกษานี้ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างหลักธรรมของพระพุทธศาสนากับการเสริมสร้างความซื่อสัตย์สุจริตในสังคมไทย โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากพระไตรปิฎก พบว่ามีหลักธรรม 12 ประการที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการเสริมสร้างความซื่อสัตย์สุจริต ได้แก่ หิริ, โอตตัปปะ, ยถาลาภสันโดษ, ยถาพลสันโดษ, ยถาสารูปสันโดษ, อทินนาทานา เวรมณี, มุสาวาทา เวรมณี, อนภิชฌา, สัจจะ, อนวัชชสุข, สัมมาอาชีวะ, และ อาชชวะ (de Zoysa, 2016; Dhammaratana, 2019; D'Alessandro et al., 2022) การหลอมรวมข้อธรรมเหล่านี้ช่วยให้มีแนวทางที่ชัดเจนและง่ายต่อการนำไปใช้ในการอบรมสั่งสอนนักเรียน นักศึกษา และบุคลากรในองค์กรต่าง ๆ

กรอบแนวคิดของการวิจัยนี้เน้นถึงความสำคัญของการสร้างพื้นฐานทางจริยธรรมที่มั่นคง โดยใช้หลักธรรมที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวข้องกับความซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งผลการวิจัยยืนยันว่าหลักธรรมเหล่านี้สามารถนำมาใช้เป็นกรอบในการพัฒนาความซื่อสัตย์ในสังคม (Ferguson, 2020; Thepa, 2022) การวิจัยที่ผ่านมาที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมและความซื่อสัตย์สุจริตมักมุ่งเน้นไปที่ผลกระทบและประโยชน์ต่อองค์กรและสังคมโดยรวม การวิจัยนี้จึงเสริมสร้างความเข้าใจในมิติทางศาสนาและจริยธรรมที่สามารถประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน (Dawson et al., 2020)

การเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทำให้เห็นว่า การเสริมสร้างความซื่อสัตย์สุจริตไม่ได้เกิดจากการอบรมสั่งสอนเพียงอย่างเดียว แต่ยังเกี่ยวข้องกับการนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมและทัศนคติของบุคคลต่อความซื่อสัตย์สุจริตอย่างยั่งยืน (Eberth & Sedlmeier, 2012; Sutthirat, et al, 2023) ทั้งนี้ การวิจัยยังถึงความสำคัญของการนำหลักธรรมที่เกี่ยวข้องมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการสร้างความซื่อสัตย์สุจริตในสังคม

การศึกษานี้ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างข้อเสนอแนะของนักวิชาการไทยกับการเสริมสร้างความซื่อสัตย์สุจริตในสังคมไทย โดยวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในช่วงระยะเวลา 18 ปี ระหว่าง พ.ศ. 2547 – 2564 พบว่ามีข้อเสนอแนะที่ชัดเจนและครอบคลุมหลากหลายด้าน รวมถึงสถาบันครอบครัว, สถาบันการศึกษา, สถาบันศาสนา, หน่วยงานภาครัฐ, หน่วยงานภาคเอกชน, และสื่อมวลชน

ข้อเสนอแนะสำหรับสถาบันครอบครัวมุ่งเน้นไปที่การฝึกอบรมและให้ความรู้ด้านครอบครัวศึกษา การส่งเสริมกิจกรรมที่สร้างความซื่อสัตย์สุจริตในครอบครัว และการยกย่องบุคคลและครอบครัวตัวอย่างที่มีความซื่อสัตย์สุจริต (Burikul et al., 2011; Thamsithi et al., 2017) ข้อเสนอแนะสำหรับสถาบันการศึกษามีการเสนอให้เพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริตในหลักสูตร ยกย่องครูและเยาวชนต้นแบบ รวมถึงการใช้เทคโนโลยีในการสอน (Wattanakul & Loyvirat, 2020; Pimolsri et al., 2021)

สำหรับสถาบันศาสนา มีข้อเสนอแนะในการสอนและจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต การเชื่อมโยงกิจกรรมกับสถาบันการศึกษาและครอบครัว และการคัดเลือกศาสนสถานต้นแบบ (Phromwethee &

Chayatatto, 2020) หน่วยงานภาครัฐมีการเสนอให้ตรากฎหมายและกำหนดนโยบายด้านคุณธรรม การกลั่นกรองบุคคลเข้าทำงาน และการเสริมสร้างธรรมาภิบาล (Office of the Education Council, 2019).

ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานภาคเอกชนมุ่งเน้นการส่งเสริมธรรมาภิบาลในองค์กร ยกย่ององค์กรธุรกิจต้นแบบ และการสร้างเครือข่ายภาคธุรกิจเพื่อต่อต้านคอร์รัปชัน (Wongthanavas et al., 2021). สื่อมวลชนได้รับการเสนอให้เผยแพร่ข้อมูลเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกและค่านิยมซื่อสัตย์สุจริต และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการเฝ้าระวัง ติดตาม และตรวจสอบพฤติกรรม (Office of the Public Sector Development Commission, n.d.)

การเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทำให้เห็นว่า การเสริมสร้างความซื่อสัตย์สุจริตไม่เพียงแต่เกิดจากการอบรมสั่งสอนเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวันของบุคคล ซึ่งจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและทัศนคติอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ การวิจัยยังถึงความสำคัญของการนำข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการสร้างความซื่อสัตย์สุจริตในสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ (Kanasoot et al., 2004; Center for Moral Promotion, 2011; Bhodisung, 2017)

6. สรุป

จากการศึกษาวิจัยเพื่อหาแนวทางเสริมสร้างความซื่อสัตย์สุจริตในสังคมไทย โดยใช้วิธีการวิเคราะห์และสังเคราะห์หลักธรรมของพระพุทธศาสนาและข้อเสนอแนะของนักวิชาการไทย สรุปประเด็นได้ดังนี้

6.1 ข้อธรรมที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างความซื่อสัตย์สุจริตโดยตรง มีจำนวน 12 ข้อธรรม ได้แก่ (1) หิริ (ความละอายใจในการทำชั่ว) (2) โอตตัปปะ (ความเกรงกลัวต่อผลของการทำความชั่ว) (3) ยถาลาภสันโดษ (ยินดีตามที่ได้มา) (4) ยถาพลสันโดษ (ยินดีตามกำลังของตน) (5) ยถาสารูปสันโดษ (ยินดีตามที่เหมาะสมกับตน) (6) อทินนาทานา เวมณี (เว้นจากการลักทรัพย์) (7) มุสาวาทา เวมณี (เว้นจากการพูดเท็จ) (8) อนภิชชา (ไม่คิดโลภอยากได้ของผู้อื่น) (9) สัจจะ (ความจริง, ความซื่อสัตย์) (10) อนวัชชสุข (สุขเกิดจากความประพฤติไม่มีโทษ) (11) สัมมาอาชีวะ (ประกอบอาชีพสุจริต) และ (12) อาชชวะ (ความซื่อตรง)

6.2 นักวิชาการไทยให้ข้อเสนอแนะแนวทางเสริมสร้างความซื่อสัตย์สุจริตแก่สถาบันหลักของสังคม 6 สถาบัน ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา (นักเรียน นักศึกษา และเยาวชน) สถาบันศาสนา หน่วยงานภาครัฐ (ข้าราชการและนักการเมือง) หน่วยงานภาคเอกชน (นักธุรกิจ) และสื่อมวลชน ฯลฯ ซึ่งมีทั้งข้อเสนอแนะในเชิงเสริมสร้างคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต การป้องกันการทุจริตคดโกง การปราบปรามและแก้ไขการทุจริตคดโกง

6.3 แนวทางเสริมสร้างความซื่อสัตย์สุจริตในสังคมไทย แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ (1) ด้านการป้องกันการทุจริตคดโกง (สังวรปธาน) เช่น การอบรมให้ความรู้และจัดกิจกรรมปลูกฝังคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริตแก่นักเรียน นักศึกษา ประชาชน และบุคลากรขององค์กรต่าง ๆ การกลั่นกรองบุคคลที่จะเข้าทำงานในองค์กรต่าง ๆ อย่างเข้มงวด ฯลฯ (2) ด้านการแก้ไขการทุจริตคดโกง (ปหานปธาน) เช่น การกำหนด

มาตรการตรวจสอบการปฏิบัติงานของบุคลากรขององค์กรต่าง ๆ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ในการเฝ้าระวัง ติดตาม ตรวจสอบ และต่อต้านการทุจริตคดโกง ฯลฯ (3) ด้านการสร้างพฤติกรรมซื่อสัตย์สุจริต (ภาวนาปธาน) เช่น การรณรงค์ประชาสัมพันธ์หรือจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกและค่านิยมซื่อสัตย์สุจริต การกำหนดจรรยาบรรณและจริยธรรมของวิชาชีพต่าง ๆ ฯลฯ และ (4) ด้านการรักษาคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริตให้มั่นคงยืนยาว (อนุรักษนาปธาน) เช่น การยกย่องเชิดชูบุคคลต้นแบบและองค์กรต้นแบบด้านความซื่อสัตย์สุจริต ฯลฯ

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์

7.1.1 องค์กรต่าง ๆ สามารถนำข้อธรรมที่พบจากการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ในการรณรงค์ประชาสัมพันธ์หรือฝึกอบรมเพื่อปลูกฝังคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริตได้ เนื่องจากการศึกษาวิเคราะห์ข้อธรรมที่เกี่ยวข้องโดยตรงและเลือกเฟ้นให้มีจำนวนน้อยแล้ว

7.1.2 องค์กรต่าง ๆ สามารถนำวิธีการหรือแนวทางเสริมสร้างความซื่อสัตย์สุจริตที่พบจากการวิจัยนี้ไปใช้ในการเสริมสร้างความซื่อสัตย์สุจริตภายในองค์กรได้ เนื่องจากการสังเคราะห์หรือบูรณาการจากหลักธรรมของพระพุทธศาสนาและข้อเสนอแนะของบรรดานักวิชาการไทยแล้ว

7.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

7.2.1 ควรศึกษาวิจัยเชิงทดลองเพื่อประเมินผลการทดลองใช้ข้อธรรมของพระพุทธศาสนาในการอบรมปลูกฝังคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริตแก่นักเรียน นักศึกษา ประชาชน และบุคลากรขององค์กรต่าง ๆ

7.2.2 ควรศึกษาวิจัยเชิงประเมินผลการเสริมสร้างคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริตในองค์กรต่าง ๆ

8. เอกสารอ้างอิง

ชัตติยา กรรณสูต และคณะ. (2547). *คุณธรรม พฤติกรรมความซื่อสัตย์ของคนไทย*. นนทบุรี: สำนักงาน ป.ป.ช..

ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ. (2554). *การศึกษาเพื่อเสริมสร้างความซื่อตรงในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า.

ธิวัรัตน์ พิมลศรี และคณะ. (2564). การปลูกฝังวัฒนธรรมสุจริต เพื่อการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในองค์กร. *วารสารสุทธิปริทัศน์*, 13(3), 81-97.

- นพวรรณ ธรรมสิทธิ์ และคณะ. (2560). การสร้างค่านิยมสุจริตของเยาวชนภายใต้วัฒนธรรมการยอมรับคอร์รัปชันในสังคมไทย พื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย. (รายงานผลการวิจัย). เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- ปริญญช วัฒนกุล และธีรภัทร์ ลอยวิรัตน์. (2563). การศึกษารูปแบบการสร้างเครือข่ายเยาวชนเพื่อส่งเสริมค่านิยมสุจริตและการต่อต้านการคอร์รัปชัน จังหวัดมหาสารคาม. (รายงานผลการวิจัย). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- เปิดวิกฤติ ‘คุณธรรม’ ในสังคมไทย พบทุจริตคอร์รัปชันปัญหารุนแรง. (29 สิงหาคม 2559). แนวหน้า. สืบค้นเมื่อ 23 ธันวาคม 2563, จาก <https://www.naewna.com/local/232661>.
- พระพรหมเวที (สุเทพ ผสสุธมโม) และพระครูสังฆรักษ์ณทรวงพรหม ชยทตโต. (2563). การพัฒนาศักยภาพสถาบันทางสังคมในการปลูกฝังจิตสำนึกคุณธรรมและค่านิยมสุจริตในสังคมไทย. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 9(3), 14-26.
- ภักดี โพธิสิมห์. (2560). การวิจัยและพัฒนากระบวนการสร้างค่านิยมสุจริตสำหรับนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ. (รายงานผลการวิจัย). ร้อยเอ็ด: มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่ม 1-45. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศุภวัฒนากร วงศ์ธนวสุ และคณะ. (2564). สรุปรายงานการวิจัยประเมินผลพฤติกรรมเด็กและเยาวชนไทยที่ยึดมั่นความซื่อสัตย์สุจริต และรายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ในการใช้หลักสูตรด้านทุจริตศึกษา. นนทบุรี: สำนักงาน ป.ป.ช..
- ศูนย์คุณธรรม. (2554). แผนพัฒนาความซื่อตรงแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559. กรุงเทพฯ: พริกหวาน.
- ศูนย์สำรวจความคิดเห็น “นิด้าโพล” (NIDA Poll: โพลแห่งแรกในประเทศไทย). (2557). คุณธรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. สืบค้นเมื่อ 23 ธันวาคม 2563, จาก https://nidapoll.nida.ac.th/survey_detail?survey_id=415
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (สำนักงาน ก.พ.ร.). (ม.ป.ป.). การเสริมสร้างความซื่อตรงในการบริหารงานภาครัฐของประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (สำนักงาน ก.พ.ร.).
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). การวิจัยและพัฒนารูปแบบ กลไกการเสริมสร้างวินัยนักเรียนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านความซื่อสัตย์สุจริต. กรุงเทพฯ: พริกหวาน.

Burikul, T., et al. (2011). *Study on integrity and transparency of Thai society*. Center for Moral Promotion.

Center for Moral Promotion. (2011). *Promoting moral and ethical standards in Thai society*.

D'Alessandro, A. M., Butterfield, K. M., Hanceroglu, L., & Roberts, K. P. (2022). Listen to the Children: Elementary School Students' perspectives on a mindfulness intervention. *Journal of Child and Family Studies*, 31(8), 2108–2120. Retrieved December 23, 2020, from <https://doi.org/10.1007/s10826-022-02292-3>

Dawson, A. F., Brown, W. W., Anderson, J., Datta, B., Donald, J. N., Hong, K., Allan, S., Mole, T. B., Jones, P. B., & Galante, J. (2020). Mindfulness-based interventions for university students: A systematic review and meta-analysis of randomized controlled trials. *Applied Psychology: Health and Wellbeing*, 12(2), 384–410. Retrieved December 23, 2020, from <https://doi.org/10.1111/aphw.12188>

de Zoysa, P. (2016). When east meets west: Reflections on the use of Buddhist mindfulness practice in mindfulness-based interventions. *Mental Health, Religion & Culture*, 19(4), 362–370. Retrieved December 23, 2020, from <https://doi.org/10.1080/13674676.2016.1200542>

Dhammaratana, K. S. (2019). *Buddhist maha vihara, 2019 almanac*. Sasana Abhiwurdhi Wardhana Society.

Eberth, J., & Sedlmeier, P. (2012). The effects of mindfulness meditation: A meta-analysis. *Mindfulness*, 3(3), 174–189. Retrieved December 23, 2020, from <https://doi.org/10.1007/s12671-012-0101-x>

Ferguson, G. J. (2020). Buddhism. In D. Yaden, Y. Zhao, K. Peng, & A. Newberg (Eds.), *Rituals and practices in world religions*. Springer. Retrieved December 23, 2020, from https://doi.org/10.1007/978-3-030-27953-0_5

Flett, J. A. M., Hayne, H., Riordan, B. C., Thompson, L. M., & Conner, T. S. (2019). Mobile mindfulness meditation: A randomised controlled trial of the effect of two popular apps on mental health. *Mindfulness*, 10(5), 863–876. Retrieved December 23, 2020, from <https://doi.org/10.1007/s12671-018-1050-9>

- Kanasoot, K., et al. (2004). Ethical behavior and integrity promotion in Thai culture. *Journal of Thai Ethics*.
- Office of the Education Council. (2019). *Policies and strategies for promoting integrity in the education system*.
- Office of the Public Sector Development Commission. (n.d.). *Enhancing public sector integrity and transparency*.
- Phromwethee, P. (Suthep Phasuthammo), & Chayatatto, P. (2020). *Religious ethics in promoting integrity in Thai society*.
- Pimolsri, T., et al. (2021). Educational approaches to fostering ethical behavior and integrity among youth. *Journal of Educational Innovation*.
- Sutthirat, N., Pettongma, P. W. C., & Thepa, P. C. A. (2023). Buddhism Moral Courage Approach on Fear, Ethical Conduct and Karma. *RES MILITARIS*, 13(3), 3504-3516.
- Thamsithi, N., et al. (2017). Family education and integrity promotion. *Family Studies Journal*.
- Thepa, P. C. A. (2022). Buddhist Psychology: Corruption and Honesty Phenomenon. *Journal of Positive School Psychology*, 6(2), 5986-6005.
- Transparency International. (2020). *Corruption Perceptions Index 2020*. Retrieved December 23, 2020, from <https://www.transparency.org/en/cpi/2020>
- Wattanakul, P., & Loyvirat, T. (2020). Innovative teaching methods for ethical development in students. *Journal of Educational Innovation*.
- Wongthanavas, S., et al. (2021). Corporate governance and ethical business practices in Thailand. *Business Ethics Journal*.